

พุทธคุณกับการรับรู้ของสังคมไทยในบริบทสมัยใหม่ THE VIRTUES OF THE BUDDHA AND THAI SOCIETY'S PERCEPTION IN THE CONTEMPORARY CONTEXT

บารมี อริยะเลิศเมตตา¹, และ วิลไพร สุจริตธรรมกุล²

Baramee Ariyalerdmetta¹, and Wilaiporn Sucharitthammakul²

^{1,2} คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

^{1,2} Faculty of Humanities, Kasetsart University

baramee.a@ku.th, wilaiporn.su@ku.th

Received: September 11, 2025 Reviewed: October 10, 2025 Revised: November 5, 2025 Accepted: November 10, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาความหมายของพุทธคุณ (2) เพื่อวิเคราะห์การรับรู้พุทธคุณของประชาชนชาวไทย และ (3) เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตีความพุทธคุณในบริบทร่วมสมัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการใช้การวิจัยเชิงเอกสาร เป็นการรวบรวมและศึกษาข้อมูลทั้งปฐมภูมิและทุติยภูมิ จากคัมภีร์พระพุทธศาสนา คือพระไตรปิฎก อรรถกถาและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนำเนื้อหามาวิเคราะห์และการตีความ

ผลการวิจัยพบว่า ความหมายของพุทธคุณมี 2 ลักษณะ คือ ความหมายที่กล่าวถึงคุณสมบัติส่วนตัวของพระพุทธเจ้าที่ทรงบำเพ็ญบารมีขัดเกลาจิตใจให้หมดสิ้น มีคำว่า อรหัง เป็นผู้ไกลจากกิเลส เป็นต้น ซึ่งพุทธคุณนี้จะเป็นคุณลักษณะของพระพุทธเจ้าทุก ๆ พระองค์ที่กำเนิดขึ้นมาก่อนหน้าและในอนาคตกาล ส่วนอีกความหมายหนึ่งกล่าวถึงปัจจัยแวดล้อมมีการกล่าวถึงชาติ ตระกูล ผิวพรรณ เป็นต้น การรับรู้พุทธคุณของประชาชนชาวไทยมีลักษณะหลากหลายและเปลี่ยนแปลงตามกลุ่มบุคคล การศึกษา และบริบททางวัฒนธรรม สำหรับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตีความพุทธคุณในบริบทร่วมสมัย การสื่อสาร ความเชื่อเดิม และพิธีกรรมทางศาสนาเป็นกลไกสำคัญที่ทำให้การตีความหมายของพุทธคุณจากความหมายเดิมในพระไตรปิฎกเปลี่ยนไป จากคุณลักษณะของมนุษย์ผู้ฝึกฝน ขัดเกลาตนเองในการกำจัดกิเลสจนหมดสิ้นได้ชื่อว่าพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มาสู่ความหมายของพุทธคุณในเชิงสัญลักษณ์เรื่องความศักดิ์สิทธิ์ ความขลังมีความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์เข้ามาเกี่ยวข้อง

ข้อค้นพบจากงานวิจัยนี้ ทำให้ทราบการสื่อสารในยุคปัจจุบันมีบทบาทสำคัญในการชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการส่งเสริมให้พุทธศาสนิกชนได้เข้าใจความหมายของคำว่าพุทธคุณแท้จริงตามคัมภีร์พระไตรปิฎกมากกว่าความศรัทธาในเชิงวัตถุ

คำสำคัญ: พุทธคุณ, สังคมไทย, การรับรู้, การตีความ

Abstract

This research article aims to (1) examine the meaning of *Buddhaguna* (the virtues of the Buddha), (2) investigate Thai people's perceptions of *Buddhaguna*, and (3) analyze the factors influencing the interpretation of *Buddhaguna* in contemporary contexts. The study employs a qualitative research approach through documentary research, collecting and analyzing both primary and secondary sources, including Buddhist canonical texts, commentaries, and related scholarly works.

The findings reveal the following: *Buddhaguna* carries two principal meanings. The first refers to the personal qualities of the Buddha, who cultivated the perfections, eliminated defilements, and attained the state of *arahant*—characteristics inherent to all Buddhas across past and future ages. The second meaning is associated with external factors such as birth, lineage, and social background. The perception of *Buddhaguna* among Thai people varies significantly across different groups, shaped by levels of education and cultural contexts. The factors influencing the interpretation of *Buddhaguna* in contemporary society include communication, traditional beliefs, and religious rituals. These mechanisms have transformed the canonical meaning—from emphasizing the human qualities of disciplined self-cultivation that lead to Buddhahood—into symbolic associations with sacredness, mystical power, and supernatural beliefs.

The study concludes that modern communication plays a critical role in shaping the public understanding of *Buddhaguna*. Therefore, it highlights the importance of promoting awareness among Buddhists to comprehend *Buddhaguna* in accordance with its canonical meaning in the *Tipitaka*, rather than reducing it to materialistic or superstitious faith.

Keywords: *Buddhaguna*, Thai society, perception, interpretation

บทนำ

หลังจากที่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าปรินิพพาน สิ่งที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตใจของพุทธสาวกนั้นก็คือ คำสอนที่มีความไพเราะทั้งเบื้องต้น ท่ามกลาง และเบื้องปลาย ซึ่งได้รับการรับรองจากพระองค์เองว่าหลังจากที่พระองค์ปรินิพพานแล้วพระธรรมวินัยนั้นเองจะเป็นตัวแทนของพระองค์ดังนี้ที่ปรากฏในมหาปรินิพพานสูตร ความว่า

“อานนท์บางทีพวกเธออาจจะคิดว่า ‘ปาพจน์มีพระศาสดาล่วงลับไปแล้วพวกเราไม่มีพระศาสดา’ ข้อนี้นี้พวกเธอไม่พึงเห็นอย่างนั้นธรรมและวินัยที่เราแสดงแล้วบัญญัติแล้วแก่เธอทั้งหลาย หลังจากเราล่วงลับไปก็จะเป็นศาสดาของเธอทั้งหลายอานนท์เมื่อเราล่วงลับไป...”

(ที.ม./10/216/164)

จากข้อความที่ปรากฏข้างต้นเราจะเห็นได้ว่าพระคุณของพระพุทธเจ้าที่ให้มอบไว้ให้กับโลกนี้เหลือคนนานับ แม้แต่วินาทีก่อนที่จะปรินิพพานพระองค์ทรงเล็งเห็นถึงปัญหาในอนาคตที่จะเกิดขึ้นแน่นอนเกี่ยวกับผู้นำศาสนา จึงได้ทรงตรัสไว้ว่าพระธรรมและวินัยที่พระองค์แสดงและบัญญัติไว้ดีแล้วเป็นตัวแทนของศาสดา

หลังจากระยะเวลาผ่านมาจนถึงสมัยปัจจุบันมีการถกเถียงว่าสภาวะของการปรินิพพานของพระพุทธเจ้าว่าพระพุทธเจ้าดับสูญแล้วไม่เหลือกิเลสที่พระองค์จะไม่กลับมาเกิดอีกแล้ว แต่พุทธคุณยังมีอยู่หรือไม่ ถ้ายังมีอยู่จะคงอยู่ในรูปแบบไหน ซึ่งปัจจุบันเราจะเห็นว่ามีปรากฏการณ์บางอย่างเพื่อให้เกิดในศรัทธาต่อสาวกว่า การสร้างพุทธคุณที่เกิดขึ้นสามารถกระทำได้โดยการปลุกเสก สร้างกระแสพลังจิตเข้าไปบรรจุในพระรูปหรือรูปตัวแทนของพระพุทธเจ้า พระพุทธคุณก็จะบังเกิดขึ้นหรือแท้ที่จริงเราไม่ต้องทำการปลุกเสกพระพุทธรูปของพระพุทธองค์ยังคงอยู่

บทความวิจัยนี้ได้อธิบายความหมายของพุทธคุณตามคัมภีร์พระไตรปิฎกและอรรถกถาจารย์ ตลอดจนวิเคราะห์การรับรู้ความหมายพุทธคุณในยุคปัจจุบัน พร้อมทั้งวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตีความของคำว่าพุทธคุณ และนำข้อถกเถียงเหล่านี้มาทำการวิเคราะห์ว่าสิ่งนี้เราสามารถเรียกได้ว่าพุทธคุณได้หรือไม่ ถึงแม้ว่าไม่ต้องการปลุกเสกพุทธคุณของพระพุทธเจ้านั้นมีอยู่หรือไม่อย่างไร การรับรู้ผ่านการสื่อสารทางโซเชียลมีเดียมีการเปลี่ยนแปลงและรวดเร็วโดยเฉพาะการสื่อสารเพื่อการตลาดเชิงศาสนา และแนวคิดพุทธเชิงวัตถุนิยมเข้ามาเกี่ยวข้อง

บทความวิจัยนี้นำเสนอบทบาทของพุทธบริษัท 4 มีความสำคัญยิ่งในการเรียนรู้ความหมายที่แท้จริงตลอดทั้งนำมาประพฤติปฏิบัติเพื่อให้คุณค่าของพุทธคุณเป็นไปในเชิงคุณธรรมมากกว่าในเชิงพาณิชย์ เช่น “วัดมุงคล”, “บทสวดเสริมดวง” ซึ่งอาจนำไปสู่การเข้าใจคลาดเคลื่อนจากหลักพุทธธรรมดั้งเดิมความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนเหล่านี้จะนำไปสู่การบิดเบือนพุทธธรรม และลดทอนคุณค่าทางจริยธรรมของศาสนา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความหมายของพุทธคุณ
2. เพื่อวิเคราะห์การรับรู้พุทธคุณของประชาชนไทยต่อพุทธคุณ
3. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตีความพุทธคุณในบริบทร่วมสมัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้ระเบียบวิธีดำเนินการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) เป็นการรวบรวมและศึกษาข้อมูลทั้งปฐมภูมิและทุติยภูมิ จากคัมภีร์พระพุทธศาสนา คือพระไตรปิฎก อรรถกถาและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนำเนื้อหาวิเคราะห์และการตีความ ผู้วิจัยเริ่มจากการศึกษาความหมายของพระพุทธรูปที่ปรากฏในพระสูตร อรรถกถา และศึกษาอิทธิพลของการรับรู้พุทธรูปในบริบทสมัยใหม่ใช้การวิเคราะห์แบบเอกสาร (Content Analysis)

ผลการวิจัย

คำว่าพุทธรูปปรากฏในพระไตรปิฎกซึ่งมีการกล่าวสรรเสริญคุณของพระพุทธเจ้าในหลายๆ พระสูตรมีทั้งพุทธรูปที่มีโอกาสได้เข้าเฝ้าเพื่อฟังพระธรรมเทศนาเมื่อเสร็จสิ้นการฟังพระธรรมแล้วได้กล่าวสรรเสริญคุณของพระพุทธเจ้า รวมทั้งบุคคลในศาสนาอื่นเมื่อเข้าเฝ้าและได้สนทนากับพระพุทธองค์ได้แสดงความเลื่อมใสพร้อมทั้งกล่าวสรรเสริญคุณของพระพุทธเจ้า ดังข้อความในพระสูตรต่าง ๆ ดังนี้

ความหมายพุทธรูปในพระไตรปิฎก

จากการศึกษาความหมายที่ปรากฏในพระไตรปิฎก ผู้วิจัยได้ศึกษาที่มาของคำว่าพุทธรูปทำให้ทราบว่าพุทธรูปเกิดจากถ้อยคำสรรเสริญพระพุทธเจ้าจากบุคคลภายนอกและจากพุทธรูป มีหลายพระสูตร ดังนี้

วินัยปิฎก มหาวิภังค์

เวรัชพราหมณ์ได้กล่าวสรรเสริญคุณของพระพุทธเจ้า ความย่อว่า

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าเสด็จสู่เมืองเวรัชชาพร้อมด้วยหมู่ภิกษุสงฆ์ 500 รูป เวรัชพราหมณ์ได้ทราบข่าวว่า พระสมณโคตมเสด็จออกผนวช มีกิตติศัพท์อันงามจรไปอย่างนี้ว่า พระผู้มีพระภาค พระองค์นั้นเป็นพระอรหันต์ ตรัสรู้ชอบด้วยพระองค์เองโดยชอบ เพียบพร้อมด้วยวิชาและจรณะ เสด็จไปดี รู้แจ้งโลก เป็นสาวกผู้สมควรฝึกได้อย่างยอดเยี่ยม เป็นศาสตราของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย เป็นพระพุทธเจ้า เป็นพระผู้มีพระภาค

พระพุทธคุณทั้ง 9 บทนี้ แต่ละบทมีอรรถกถาประการ คือ

1. ชื่อว่าเป็นพระอรหันต์ เพราะว่าห่างไกลจากกิเลส, เพราะกำจัดข้าศึกคือกิเลส, เพราะหักซีกแห่งสังสารวัฏคือการเวียนว่ายตายเกิด, เพราะเป็นผู้ควรรับไทยธรรม, เพราะไม่ทำบาปในที่ลับ
2. ชื่อว่า ตรัสรู้ด้วยพระองค์เองโดยชอบ เพราะตรัสรู้ธรรมทั้งปวงโดยชอบและด้วยพระองค์เอง
3. ชื่อว่าเพียบพร้อมด้วยวิชาและจรณะ เพราะมีวิชา 3 วิชา 8 และจรณะ 15
4. ชื่อว่า เสด็จไปดี เพราะมีการเสด็จไปงาม เพราะเสด็จไปสู่ฐานะที่ดี เพราะเสด็จไปโดยชอบ และเพราะตรัสไว้โดยชอบ

5. ชื่อว่า รู้แจ้งโลก เพราะทรงรู้แจ้งโลก เหตุเกิดโลก ความดับโลก วิธีปฏิบัติให้ถึงความดับโลก (ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค) และทรงรู้แจ้งโลกทั้ง 3 คือ สังขารโลก สัตวโลก โอกาสโลก

6. ชื่อว่า เป็นสารถิณีผู้สมควรฝึกได้อย่างยอดเยี่ยม เพราะทรงฝึกฝนคนที่ควรฝึกฝน ทั้งเทวดา มนุษย์ อมนุษย์ สัตว์ดิรัจฉาน ด้วยอุบายต่าง ๆ

7. ชื่อว่า เป็นศาสดาของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย เพราะทรงสั่งสอนเทวดาและมนุษย์ด้วยประโยชน์ ในโลกนี้ ประโยชน์ในโลกหน้า และประโยชน์อย่างยิ่งคือพระนิพพาน ตามสมควรแก่ประโยชน์ที่เทวดาและ มนุษย์จะพึงได้รับ และเพราะทรงช่วยพาหมู่สัตว์ให้พ้นความกัณดารคือความเกิด ดุจสัตว์พาหะคือหัวหน้า กองเกวียนพา บริวารข้ามทางกัณดาร

8. ชื่อว่า เป็นพระพุทธเจ้า เพราะทรงรู้สิ่งที่ควรรู้ทั้งหมดด้วยพระองค์เองและทรงสอนให้ผู้อื่นรู้ตาม

9. ชื่อว่า เป็นพระผู้มีพระภาค เพราะ (1) ทรงมีโชค (2) ทรงทำลายข้าศึกคือกิเลส (3) ทรงประกอบด้วย ภคธรรม 6 ประการ

พระองค์ทรงรู้แจ้งโลกนี้พร้อมทั้งเทวโลก มารโลก พรหมโลก และหมู่สัตว์ พร้อมทั้งสมณพราหมณ์เทวดา และมนุษย์ด้วยพระองค์เองแล้ว จึงทรงประกาศให้ผู้อื่นรู้ตาม ทรงแสดงธรรมมีความงามในเบื้องต้น มีความงามในท่ามกลางและมีความงามในที่สุด ทรงประกาศพรหมจรรย์ พร้อมทั้งอรรถและพยัญชนะ บริสุทธิ์บริบูรณ์ ครบถ้วน การได้พบพระอรหันต์ทั้งหลายเช่นนี้ เป็นความดีอย่างแท้จริง (วิ.ม./1/1-2/1-2)

สุดตันตปิฎก ทีฆนิกาย สลขันธวรรค โสณทัณฑสูตร

โสณทัณฑะพราหมณ์ได้กล่าวสรรเสริญคุณของพระพุทธเจ้า ความย่อว่า

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าเสด็จสู่กรุงจัมปาพร้อมกับหมู่ภิกษุสงฆ์ 500 รูป โสณทัณฑะพราหมณ์ได้ทราบข่าวว่า พระสมณโคดมเสด็จออกผนวชจากศากยตระกูล มีกิตติศัพท์อันงามขจรไปอย่างนี้ว่า พระผู้มีพระภาค พระองค์นั้นเป็นพระอรหันต์ ตรัสรู้ชอบด้วยพระองค์เองโดยชอบ เพียบพร้อมด้วยวิชาและจรณะ เสด็จไปดี รู้แจ้งโลก เป็นสารถิณีผู้สมควรฝึกได้อย่างยอดเยี่ยม เป็นศาสดาของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย เป็นพระพุทธเจ้า เป็นพระผู้มีพระภาค

เวลานั้น พราหมณ์ต่างถิ่น 500 คน เดินทางมาพักในกรุงจัมปาทราบข่าวว่าโสณทัณฑะพราหมณ์จะได้เฝ้าพระพุทธเจ้าและได้ห้ามโสณทัณฑะพราหมณ์ไม่ให้ไปเข้าเฝ้าเพราะว่าโสณทัณฑะพราหมณ์มีชาติกำเนิดดีทั้งฝ่ายบิดาและมารดา มีทรัพย์มาก มีโศกะมาก ฯลฯ เป็นผู้ปกครองกรุงจัมปา มีประชากรและสัตว์เลี้ยงมากมาย โดยเหตุนี้จึงไม่ควรไปเข้าเฝ้าสมณะโคดม พระสมณะโคดมต่างหากที่ควรจะมาหาท่านโสณทัณฑะพราหมณ์

พราหมณ์โสณทัณฑะได้กล่าวว่า “ท่านทั้งหลาย ถ้าอย่างนั้น พวกท่านโปรดฟังเราบ้าง เรานี้แหละควรไปเข้าเฝ้าท่าน พระโคดม ท่านพระโคดมไม่ควรเสด็จมาหาเรา ได้ทราบว่า พระสมณโคดมทรงเป็นผู้มีพระชาติกำเนิดดีทั้งฝ่ายพระชนกและฝ่ายพระชนนี ทรงถือปฏิสนธิบริสุทธิ์ดี ตลอดเจ็ดชั่วบรรพบุรุษ ไม่มีใครจะคัดค้านตำหนิได้ เพราะอ้างถึงชาติตระกูล พระสมณโคดมทรงละพระประยูรญาติผนวชแล้ว ฯลฯ ทรงสละทรัพย์สินเงินทองมากมาย

ทั้งที่ฝังอยู่ในพื้นดินและในอากาศผนวชแล้ว ฯลฯ พระสมณโคดมกำลังหนุ่มแน่นมีพระเกศาดำสนิท ทรงพระเจริญอยู่ในปฐมวัยเสด็จออกจากพระราชวังไปผนวชเป็นบรรพชิต ฯลฯ เมื่อพระชนกพระชนนีไม่ทรงปรารภณา (จะให้เสด็จออกผนวช) มีน้ำพระเนตรชุ่มพระพักตร์ทรงกันแสงอยู่ พระสมณโคดมทรงปลงพระเกศาและพระมัสสุแล้วครองผ้ากาสาวพัสตร์เสด็จออกจากพระราชวังไปผนวชเป็นบรรพชิต ฯลฯ พระสมณโคดมมีพระรูปร่างงามน่าดูน่าเลื่อมใส มีพระฉวีวรรณผุดผ่องยิ่งนักดุจพรหม มีพระวรกายดุจพรหม โอกาสที่จะได้พบเห็น ยากนัก ฯลฯ ... พระสมณโคดมทรงมีอริยศีล มีศีลที่เป็นกุศล ประกอบด้วยศีลที่เป็น กุศล ฯลฯ มีพระวาจาไพเราะสุภาพ ประกอบด้วยถ้อยคำอ่อนหวานอย่างชาวเมือง นุ่มนวล เข้าใจง่าย ฯลฯ ทรงเป็นอาจารย์และอาจารย์ของหมู่ชนมากมาย ฯลฯ ทรงสิ้นกามราคะไม่ประดับตกแต่ง ฯลฯ ทรงเป็นกรรมวาที กิริยาที่ไม่ทรงมุ่งร้ายต่อพราหมณ์ ฯลฯ ผนวชแล้วจากตระกูลสูงคือชัตติยตระกูลอันบริสุทธ์ ฯลฯ ผนวชแล้วจากตระกูลมั่งคั่งมีทรัพย์มากมีโภคะมาก ฯลฯ ... ประชาชนต่างบ้านต่างเมืองพากันมาทูลถามปัญหาพระสมณโคดม ฯลฯ ทวยเทพหลายพันองค์ถวายชีวิต ขอถึงพระสมณโคดมเป็นที่พึ่ง ฯลฯ พระสมณโคดมทรงมีพระกิตติศัพท์อันงามขจร ไปอย่างนี้ว่า แม้เพราะเหตุนี้ พระผู้มีพระภาคพระองค์นั้น เป็นพระอรหันต์ ตรัสรู้ ด้วยพระองค์เองโดยชอบ เพียบพร้อมด้วยวิชาและจรณะ เสด็จไปตรัสรู้แจ้งโลก เป็นสารถีฝึกผู้ที่ควรฝึกได้อย่างยอดเยี่ยม เป็นศาสดาของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย เป็นพระพุทธรเจ้า เป็นพระผู้มีพระภาค ฯลฯ พระสมณโคดมทรงประกอบด้วย ลักษณะมหาบุรุษ 32 ประการ ฯลฯ ทรงมีปกติตรัสเชื้อเชิญ ตรัสผูกมิตรไมตรี” (ที.สี 9/300-305/111-116)

สุดตันตปิฎก ทีฆนิกาย สีลขันธวรรค

กฎทันตะพราหมณ์ได้กล่าวสรรเสริญคุณของพระพุทธเจ้า ความย่อว่า

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าเสด็จสู่หมู่บ้านชาลุมัตติพร้อมกับหมู่ภิกษุสงฆ์ 500 รูป กฎทันตะพราหมณ์ปกครองหมู่บ้านได้ทราบข่าวว่า พระสมณโคดมเสด็จออกผนวชจากศากยตระกูล มีกิตติศัพท์อันงามขจรไปอย่างนี้ว่า พระผู้มีพระภาค พระองค์นั้นเป็นพระอรหันต์ ตรัสรู้ชอบด้วยพระองค์เองโดยชอบ เพียบพร้อมด้วยวิชาและจรณะ เสด็จไปตรัสรู้แจ้งโลก เป็นสารถีฝึกผู้ที่ควรฝึกได้อย่างยอดเยี่ยม เป็นศาสดาของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย เป็นพระพุทธรเจ้า เป็นพระผู้มีพระภาค

เวลานั้น พราหมณ์ 500 คน พักอยู่ในหมู่บ้านชาลุมัตติทราบข่าวว่ากฎทันตะพราหมณ์จะไปเฝ้าพระพุทธเจ้าและได้ห้ามกฎทันตะพราหมณ์ไม่ให้ไปเข้าเฝ้าเพราะว่ากฎทันตะพราหมณ์มีชาติกำเนิดดีทั้งฝ่ายบิดาและมารดา มีทรัพย์มาก มีโภคะมาก ฯลฯ เป็นผู้ปกครองหมู่บ้านชาลุมัตติ มีประชากรและสัตว์เลี้ยงมากมาย โดยเหตุนี้จึงไม่ควรไปเข้าเฝ้าสมณะโคดม พระสมณะโคดมต่างหากที่ควรจะมหายาทำนกฎทันตะพราหมณ์

พราหมณ์กฎทันตะได้กล่าวว่า “ท่านทั้งหลาย ถ้าอย่างนั้นพวกท่านโปรดฟังเราบ้าง เรานี้แหละควรไปเข้าเฝ้าท่านพระโคดม ท่านพระโคดมไม่ควรเสด็จมาหาเรา ได้ทราบข่าวว่า พระสมณโคดมทรงเป็นผู้มี... พระชาติกำเนิดดีทั้งฝ่ายพระชนกและฝ่ายพระชนนี ทรงถือปฏิสนธิบริสุทธ์ดีตลอด เจ็ดชั่วบรรพบุรุษ ไม่มีใครจะคัดค้านตำหนิได้เพราะอ้างถึงชาติตระกูล ด้วยเหตุนี้ ท่านพระโคดมไม่ควรเสด็จมาหาเรา เราต่างหากควรไปเข้าเฝ้าท่าน

พระโคตม ท่านทั้งหลาย ข้าว่า พระสมณโคตมทรงละพระประยูรญาติผนวชแล้ว ฯลฯ ทรงสละทรัพย์สินเงินทองมากมายทั้งที่ฝังอยู่ในพื้นดินและในอากาศผนวชแล้ว ฯลฯ พระสมณโคตมกำลังหนุ่มแน่นมีพระเกศาดำสนิท ทรงพระเจริญอยู่ในปฐมวัยเสด็จออกจากพระราชวังไปผนวชเป็นบรรพชิต ฯลฯ เมื่อพระชนกพระชนนีไม่ทรงปรารภนา (จะให้เสด็จออกผนวช) มีน้ำพระเนตรชุ่มพระพักตร์ทรงกันแสงอยู่ พระสมณโคตมทรงปลงพระเกศาและพระมัสสุแล้วครองผ้ากาสาฬหพัสดุ เสด็จออกจากพระราชวังไปผนวชเป็นบรรพชิต ฯลฯ พระสมณโคตมมีพระรูปงดงามน่าดูน่าเลื่อมใส มี พระฉวีวรรณผุดผ่องยิ่งนักดุจพรหม มีพระวรกายดุจพรหม โอกาสที่จะได้พบเห็นยากนัก ฯลฯ พระสมณโคตมทรงมีอริยศีล มีศีลที่เป็นกุศล ประกอบด้วยศีลที่เป็นกุศล ฯลฯ มีพระวาจาไพเราะสุภาพ ประกอบด้วยถ้อยคำอ่อนหวาน อย่างชาวเมือง นุ่มนวล เข้าใจง่าย ฯลฯ ทรงเป็นอาจารย์และปาจารย์ของหมู่ชนมากมาย...” (ที.สี.9/330-333/127-130)

สุดตันตปิฎก ทีฆนิกาย ปาฎิกวรรค

สุนัขขัตตะพราหมณ์ได้กล่าวสรรเสริญคุณของพระพุทธเจ้า ความย่อว่า

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ในอนุปิยะในแคว้นมัลละ ทรงครองอันตรวาสกถือบาตรและจีวรเพื่อบิณฑบาต เข้าไปหาภคควโคตรปริพาชกที่อารามและภคควโคตรปริพาชกได้ทูลถามเรื่องราวเกี่ยวกับสุนัขขัตตะลิจนวิบุตรว่า สุนัขขัตตะไม่อยู่ทิศพระผู้มีพระภาคแล้วจริงหรือไม่ พระผู้มีพระภาคเจ้ากล่าวว่า เป็นจริง และพระผู้มีพระภาคเจ้าได้กล่าวว่า สุนัขขัตตะ เธอเคยกล่าวสรรเสริญเราที่วัชชีคามด้วยเหตุผลหลายอย่าง ว่า ‘แม้เพราะเหตุนี้ พระผู้มีพระภาคพระองค์นั้น เป็นพระอรหันต์ ตรัสรู้ด้วยพระองค์เองโดยชอบ เพียบพร้อมด้วยวิชาและจรณะ เสด็จไปดี รู้แจ้งโลก เป็นสารถีฝึกผู้ที่ควรฝึกได้อย่างยอดเยี่ยม เป็นศาสดาของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย เป็นพระพุทธเจ้า เป็นพระผู้มีพระภาค’ สุนัขขัตตะ เธอเคยกล่าวสรรเสริญเราที่วัชชีคามด้วยเหตุผลหลายอย่างอย่างนี้แล (ที. ปา. 11/1-6/1-6)

สุดตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย มูลปณณาสก มหาตัตถาสังขยสูตร

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระเชตวัน กรุงสาวัตถี มีภิกษุชื่อว่าสาติมีความเห็นผิดว่า “เรารู้ทั่วถึงธรรมตามที่พระผู้มีพระภาคทรงแสดงว่า วิญญูญานนี้นั้นแลมิใช่อื่น ท่องเที่ยวไป เล่นไป” พระผู้มีพระภาคได้รับสั่งให้ภิกษุรูปหนึ่งไปเรียกสาติภิกษุ และพระพุทธองค์ได้ตรัสถามถึงสิ่งที่พระสาติได้มีความเห็นอย่างนั้นจริงหรือไม่ พระสาติทูลตอบว่า ใช่เป็นอย่างนั้น พระผู้มีพระภาคตรัสว่า “...เพราะทิฏฐิที่ตนถือผิด โมฆบุรุษ ความเห็นของเขานั้นจักเป็นไปเพื่อสิ่งมิใช่ประโยชน์ เพื่อความทุกข์ตลอดการนาน”

หลังจากนั้นพระผู้มีพระภาคได้ตรัสพระพุทธคุณ ความย่อว่า ภิกษุทั้งหลาย ตถาคตอุบัติขึ้นมาในโลกนี้เป็นอรหันต์ ตรัสรู้ด้วยตนเองโดยชอบ เพียบพร้อมด้วยวิชาและจรณะ ไปดี รู้แจ้งโลก เป็นสารถีฝึกผู้ที่ควรฝึกได้อย่างยอดเยี่ยม เป็นศาสดาของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย เป็นพระพุทธเจ้า เป็นพระผู้มีพระภาค ตถาคตนั้นรู้แจ้งโลกนี้พร้อมทั้งเทวโลก มารโลก พรหมโลก และสอนหมู่สัตว์พร้อมทั้งสมณพราหมณ์... เขาเมื่อบวชแล้วอย่างนี้ เป็น

ผู้ถึงพร้อมด้วยสิกขาและสาชีพเสมอด้วย ภิกษุทั้งหลาย คือ 1. ละเว้นขาดจากการฆ่าสัตว์ 2. ละเว้นขาดจากการลักทรัพย์ 3. ละพฤติกรรมอันเป็นข้าศึกต่อพรหมจรรย์... (ม.มู 12/396 ,398, 410-411/427-457)

สุดตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย มัชฌิมปัณณาสก์ กัณทรกสูตร

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ใกล้สระโบกขรณีชื่อคัคครา กรุงจัมปาพร้อมด้วยหมู่ภิกษุ บุตรของควาญช้างชื่อเปสสะและกัณทรกะปริพาชกได้เข้าเฝ้า และเห็นหมู่ภิกษุสงฆ์นั่งนิ่งงันอยู่ เกิดความอัศจรรย์ใจและได้กล่าวว่าข้าแต่พระโคตม แม้พระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าในอนาคตจักทรงแนะนำให้ภิกษุสงฆ์ปฏิบัติชอบอย่างยิ่งได้ถึงเพียงนี้เหมือนท่านพระโคตมทรงแนะนำให้ภิกษุสงฆ์ปฏิบัติชอบอยู่ในบัดนี้

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ข้อนี้เป็นอย่างนั้นและทรงกล่าวถึงพระพุทธรูปว่า บุคคลเป็นผู้ไม่ทำตนให้เดือดร้อน ไม่หมั่นประกอบในการทำตนให้เดือดร้อน และเป็นผู้ไม่ทำผู้อื่นให้เดือดร้อน ไม่หมั่นประกอบในการทำผู้อื่นให้เดือดร้อน เขาไม่ทำตนให้เดือดร้อน ไม่ทำผู้อื่นให้เดือดร้อน เป็นผู้ไม่หิว ดับร้อน เย็นใจ มีตนอันประเสริฐ เสวยสุขอยู่ในปัจจุบัน เป็นอย่างไร คือ ตถาคตอุบัติขึ้นมาในโลกนี้เป็นพระอรหันต์ ตรัสรู้ด้วยตนเองโดยชอบ เพียบพร้อมด้วยวิชาและจรณะ ไปดี รู้แจ้งโลก เป็นสารถิณีผู้ที่ควรฝึกได้อย่างยอดเยี่ยม เป็นศาสดาของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย เป็นพระพุทธรูป เป็นพระผู้มีพระภาคตถาคตรู้แจ้งโลกนี้พร้อมทั้งเทวโลก มารโลก พรหมโลก และหมู่สัตว์ (ม.ม./13/1,10/1,2,10)

สุดตันตปิฎก สังยุตตนิกาย นิทานวรรค ปัญจเวรภยสูตร

พระผู้มีพระภาคประทับในเขตกรุงสาวัตถี อนาถบิณฑิกคหบดีเข้าไปเฝ้า พระผู้มีพระภาคได้ตรัสกับท่านอนาถบิณฑิกคหบดีว่า เมื่อใดภยเวร 5 ประการของอริยสาวกสงบแล้ว...พึงพยากรณ์ตนด้วยตนเองได้ว่า “เราเป็นผู้มีนรกสิ้นแล้ว...เป็นผู้จะตรัสรู้ในภายหน้าอย่างแน่นอน” และได้ตรัสเกี่ยวกับอริยสาวกผู้ประกอบด้วยธรรมที่เป็นองค์แห่งโสดาปัตติผล คือ อริยสาวกผู้ประกอบด้วยความเลื่อมใสอันไม่หวั่นไหวในพระพุทธรูปว่า “แม้เพราะเหตุนี้ พระผู้มีพระภาคพระองค์นั้นเป็นพระอรหันต์ ตรัสรู้ด้วยพระองค์เองโดยชอบ เพียบพร้อมด้วยวิชาและจรณะ เสด็จไปดี รู้แจ้งโลก เป็นสารถิณีผู้ที่ควรฝึกได้อย่างยอดเยี่ยม เป็นศาสดาของเทวดาและมนุษย์ เป็นพระพุทธรูป เป็นพระผู้มีพระภาค...” (ส. นิ./16/40/83-84)

สุดตันตปิฎก สังยุตตนิกาย สฬายตนวรรค ลักกสูตร

ความย่อว่า ครั้นนั้น พระมหาโมคคัลลานะหายตัวจากพระเชตุวันไปปรากฏในเทวโลกชั้นดาวดึงส์ ท้าวสักกะพร้อมด้วยเทวดา 500 องค์ ได้เสด็จเข้าไปหา พระมหาโมคคัลลานะได้กล่าวกับท้าวสักกะจอมเทพดังนี้ว่า

“ท่านจอมเทพ การถึงพระพุทธรูปเป็นสรวณดิณิก เพราะการถึงพระพุทธรูปเป็นสรวณดิณิกเป็นสัตว์บางพวกในโลกนี้หลังจากตายแล้วจะไปเกิดในสุคติโลกสรวณ... การถึงพร้อมด้วยความเลื่อมใสอันไม่หวั่นไหวในพระพุทธรูปว่า ‘แม้เพราะเหตุนี้ พระผู้มีพระภาคพระองค์นั้นเป็นพระอรหันต์ ตรัสรู้ด้วยพระองค์เองโดยชอบ เพียบพร้อมด้วยวิชาและจรณะ เสด็จไปดี รู้แจ้งโลก เป็นสารถิณีผู้ที่ควรฝึกได้อย่างยอดเยี่ยม เป็นศาสดาของเทวดาและมนุษย์ เป็นพระพุทธรูป เป็นพระผู้มีพระภาค ดิณิก เพราะการถึงพร้อมด้วยความเลื่อมใสอันไม่หวั่นไหว

ในพระพุทธเจ้าเป็นเหตุ สัตว์บางพวกในโลกนี้หลังจากตายแล้วจะไปเกิดในสุคติโลกสวรรค์” (ส.ส./18/341/356-358)

โดยสรุปใจความสำคัญของพระสูตรต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้วแสดงให้เห็นพระพุทธคุณของพระผู้มีพระภาคเจ้านั้น มีข้อความอธิบายเกี่ยวกับ พระพุทธคุณ อย่างชัดเจน ข้อความดังกล่าว ถือเป็น นิยามขั้นต้นของพระพุทธคุณ ในพระไตรปิฎกที่ใช้เรียกรวมถึงคุณสมบัติอันบริสุทธิ์และสูงส่งของพระพุทธเจ้า เกี่ยวข้องกับชาติกำเนิด และศีล จรณะอันเป็นข้อปฏิบัติของพระองค์ ไม่มีส่วนไหนที่จะอธิบายเกี่ยวข้องกับคุณวิเศษของพระองค์ ทำให้พุทธศาสนิกพึงตระหนักว่า ความขลังและความศักดิ์สิทธิ์เป็นการให้คำนิยามคำว่า พุทธคุณ นอกเหนือจากคุณสมบัติที่กล่าวมาแล้วข้างต้น

ความหมายพุทธคุณตามอรรถกถาจารย์

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ประยุทธ์ ปยุตฺโต) (2564, น. 222) ได้อธิบายคำว่าพุทธคุณมีหลายความหมายพอสรุปได้ ดังนี้

1) พุทธคุณ 9 คุณของพระพุทธเจ้า 9 ประการ คือ

1. อรหะ เป็นพระอรหันต์ คือ เป็นผู้บริสุทธิ์ ไกลจากกิเลส ทำลายกำหนัดสังสารจักรได้แล้ว เป็นผู้ควรแนะนำสั่งสอนผู้อื่น ควรได้รับความเคารพบูชา เป็นต้น
2. สมมาสมพุทโธ เป็นผู้ตรัสรู้ชอบเอง
3. วิชชาจรมสมปนโน เป็นผู้ถึงพร้อมด้วยวิชา คือความรู้ และจรณะ คือความประพฤติ
4. สุกโต เป็นผู้เสด็จไปได้แล้ว คือ ทรงดำเนินพระพุทธจริยาให้เป็นไปโดยสำเร็จผลด้วยดี พระองค์เองก็ได้ตรัสรู้สำเร็จเป็นพระพุทธเจ้า ทรงบำเพ็ญพุทธกิจสำเร็จประโยชน์ยิ่งใหญ่แก่ชนทั้งหลายในที่ที่เสด็จไปและแม้ปรินิพพานแล้ว ก็ได้ประดิษฐานพระศาสนาไว้เป็นประโยชน์แก่มหาชนสืบมา
5. โลกวิทู เป็นผู้รู้แจ้งโลก คือ ทรงรู้แจ้งสภาวะอันเป็นคติธรรมตาแห่งโลกคือสังขารทั้งหลาย ทรงหยั่งทราบอริยาศัยสันดานแห่งสัตว์โลกทั้งปวง ผู้เป็นไปตามอำนาจแห่งคติธรรมตาโดยถ่องแท้ เป็นเหตุให้ทรงดำเนินพระองค์เป็นอิสระ พ้นจากอำนาจครอบงำแห่งคติธรรมตานั้น และทรงเป็นที่พึ่งแห่งสัตว์ทั้งหลายผู้ยังจมอยู่ในกระแสโลกได้
6. อนุตตโร ปุริสทมมสารถิ เป็นสารถีฝึกบุรุษที่ฝึกได้ ไม่มีใครยิ่งไปกว่า คือ ทรงเป็นผู้ฝึกคนได้ดีเยี่ยม ไม่มีผู้ใดเทียมเท่า
7. สตถา เทวมนุสสานิ เป็นศาสดาของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย
8. พุทโธ เป็นผู้ตื่นและเบิกบานแล้ว คือ ทรงตื่นเองจากความเชื่อถือและข้อปฏิบัติทั้งหลายที่ถือกันมาผิดๆ ด้วย ทรงปลุกผู้อื่นให้พ้นจากความหลงมกด้วย อนึ่ง เพราะไม่ติด ไม่หลง ไม่ห่วงกังวลในสิ่งใดๆ มีการดำเนินประโยชน์ส่วนตน เป็นต้น จึงมีพระทัยเบิกบาน บำเพ็ญพุทธกิจได้ถูกต้องบริบูรณ์ โดยถือธรรมเป็นประมาณ

การที่ทรงพระคุณสมบูรณ์เช่นนี้ และทรงบำเพ็ญพุทธกิจได้เรียบร้อยบริบูรณ์เช่นนี้ ย่อมอาศัยเหตุคือความเป็นผู้ต้น และย่อมให้เกิดผลคือทำให้ทรงเบิกบานด้วย

9. ภควา ทรงเป็นผู้มีโชค คือ จะทรงทำการใด ก็ลุล่วงปลอดภัยทุกประการ หรือ เป็นผู้จำแนกแจกธรรม

พุทธคุณ 9 นี้ เรียกอีกอย่างว่า นวาราหิคุณ (คุณของพระพุทธเจ้า 9 ประการ มีอรหัง เป็นต้น) บางทีเลื่อนมาเป็น นวรคุณ หรือ นวาราหุคุณ แปลว่า คุณของพระพุทธเจ้าผู้เป็นพระอรหันต์ 9 ประการ

2) พุทธคุณ 2 ประการ

1. อัตตหิตสมบัติ ความถึงแห่งประโยชน์ตน, ทรงบำเพ็ญประโยชน์ส่วนพระองค์เอง เสร็จสิ้นสมบูรณ์แล้ว พระคุณข้อนี้มุ่งเอาพระปัญญาเป็นหลัก เพราะเป็นเครื่องให้สำเร็จพุทธภาวะ คือ ความเป็นพระพุทธเจ้า และความเป็นอตตนาถะ คือ พึ่งตนเองได้

2. ประหิตปฏิบัติ การปฏิบัติเพื่อประโยชน์แก่ผู้อื่น, ทรงบำเพ็ญพุทธจริยาเพื่อประโยชน์แก่ผู้อื่น พระคุณข้อนี้มุ่งเอาพระกรุณาเป็นหลัก เพราะเป็นเครื่องให้สำเร็จพุทธกิจ คือ หน้าที่ของพระพุทธเจ้า และความเป็นโลกนาถ คือ เป็นที่พึ่งของชาวโลกได้

3) พุทธคุณ 3 ประการ

1. ปัญญาคุณ พระคุณคือพระปัญญา

2. วิสุทธิคุณ พระคุณคือความบริสุทธิ์

3. กรุณาคุณ พระคุณคือพระมหากรุณา

พุทธคุณของพระพุทธเจ้าตั้งแต่ปรากฏแล้วทำให้พุทธศาสนิกชนทราบ ว่า พุทธคุณของพระพุทธเจ้าทุก ๆ พระองค์เป็นคุณสมบัติของพระพุทธเจ้าตั้งแต่ในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต พระพุทธเจ้าจะมีคุณสมบัติอย่างนี้ตลอดไป ฉะนั้นการกระทำให้มีพุทธคุณผ่านพิธีกรรมต่าง ๆ จึงเป็นการตีความตามความเชื่อที่ผสมผสานกับความเชื่อของศาสนาอื่นจึงเป็นการลดทอนความหมายของคำว่าพุทธคุณลง

การรับรู้พุทธคุณในสังคมไทย

พระไตรปิฎกถือว่าเป็นคัมภีร์ปฐมบทที่พุทธศาสนิกควรศึกษา เพราะในบริบทร่วมสมัยเช่นในยุคปัจจุบันนี้ การอธิบายความที่เกี่ยวข้องกับคำสอนของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าหลาย ๆ กรณีทำให้เกิดความสับสนในกลุ่มพุทธศาสนิกด้วยกันเอง เช่น ความขลัง ความศักดิ์สิทธิ์มีการปลุกเสกพุทธคุณตามเหตุการณ์และสถานที่ต่าง ๆ เช่น ข่าวสดออนไลน์ได้รายงาน ว่า พระเกจิดังพิจิตร ปลุกเสกเครื่องราง-วัตถุมงคล แจกทหาร-ชาวบ้านอพยพ กันผืนเขมร สิ่งลี้ลับบังควาน (ข่าวสดออนไลน์, 2568) เป็นต้น และถูกนำเสนอผ่านสื่อสังคมโซเชียลมีเดีย จนเกิดการทำตามเปรียบประดุจว่าสิ่งเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งในที่ทำให้พุทธคุณของพระพุทธเจ้าบังเกิดขึ้น ซึ่งโดยแท้ที่จริงแล้ว

พระพุทธรูปของพระพุทธรูปเจ้ามีอยู่และยังคงมีอยู่ตลอดไปตามความหมายเดิมในพระไตรปิฎก ไม่ต้องทำการปลุกเสกผ่านรูปเหมือนแม่แต่น้อยอย่างที่น่าเสนอผ่านสื่อต่าง ๆ ในปัจจุบันนี้

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้พุทธรูปในบริบทร่วมสมัย ผ่านสื่อสมัยใหม่ที่มีบทบาทสำคัญต่อเปลี่ยนแปลงการรับรู้ โดยเฉพาะการผสมผสานระหว่างพุทธรูปกับแนวคิด “โซคลาง” หรือ “บุญบารมี” ในเชิงพาณิชย์ ข้อค้นพบชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการสร้างความเข้าใจเชิงพุทธธรรมและการนำเสนอพุทธรูปที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักธรรมอย่างแท้จริง

การรับรู้พุทธรูปที่แตกต่างกันในสังคมไทยผ่านการเปลี่ยนแปลงในแต่ละยุคสมัย แต่แนวโน้มของพุทธรูปเชิงวัตถุและเชิงตลาดยังมีอยู่และยังมีเพิ่มขึ้นทำให้เห็นถึงความจำเป็นในการรื้อฟื้นพุทธรูปในฐานะเครื่องมือจริยธรรมอย่างแท้จริง สาเหตุการรับรู้พุทธรูปในบริบทสมัยใหม่มี 2 ปัจจัยหลัก คือ

1. การสื่อสาร

การสื่อสารสมัยใหม่ เป็นการสื่อสารที่โดนใจ เร็ว และสื่อสารได้ตลอดเวลา ซึ่งเป็นการตอบโต้ของยุคปัจจุบัน พุทธรูปของพระพุทธรูปเจ้าในปัจจุบันถูกสื่อสารไปสู่พุทธสาวกในหลายรูปแบบ สื่อจึงมีอิทธิพลโดยตรงต่อผู้รับข่าวสาร ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ George Gebner ที่ถูกนำมาอ้างถึงในงานเขียนเรื่อง “All you Need to Know About: The Cultivation Theory ของ Mosharafa (2015, p. 32) ที่กล่าวว่า อิทธิพลของสื่อมี 3 ลักษณะที่เรียกว่า 3Bs คือ 1. Blurring คือ การทำให้คลุมเคลือเพื่อละลายความแตกต่างทางวัฒนธรรม 2. Blending การผสมผสานแนวคิดใหม่เข้ากับกระแสหลักทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ และ 3. Bending การบิดเบือนสื่อกระแสหลักที่ตอบสนองประโยชน์ของสื่อและผู้สนับสนุน

เรื่องราวของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเมื่อผ่านกาลเวลาที่เนิ่นนาน การนำเสนอผ่านการสื่อสารสมัยใหม่จากเรื่องราวในอดีตสู่คนสมัยปัจจุบันเพื่อสื่อสารให้ตรงใจ บางครั้งการนำเสนอเนื้อหาทำให้เกิดการคลุมเคลือทั้งความสงสัยไว้กับผู้ฟังและคำตอบที่ได้ยังไม่ชัดเจนจนกระทั่งบางครั้งเกิดการบิดเบือนข้อเท็จจริงเพื่อตอบสนองกลุ่มผู้สนับสนุนเป็นอีกเหตุผลหนึ่งที่มีความหมายของพุทธรูปจากพระไตรปิฎกถูกปรับเปลี่ยนโดยขาดการสำรวจ

2. ความเชื่อเดิม

ความเชื่อเดิมที่มีอยู่ก่อนเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่จะต้องกล่าวถึง สังคมไทยเป็นสังคมพุทธวัฒนธรรมที่หลากหลาย การผสมผสานความเชื่อเก่ากับความเชื่อใหม่จึงเกิดขึ้นอยู่เสมอ ความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์ ความขลัง สิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ ยังถูกนำมาผูกไว้กับความเชื่อใหม่ ถึงแม้ว่าจะขัดแย้งกันโดยสิ้นเชิงแต่รูปแบบการนำเสนอมีความพยายามทำให้เกิดความกลมกลืนกันจนเสมอว่าเป็นเนื้อเดียวกัน ก่อนที่พระพุทธรูปศาสนาจะเข้ามาเผยแพร่ในดินแดนแถบเอเชียอาคเนย์ความเชื่อเรื่องจิตวิญญาณ ผีบรรพบุรุษ เจ้าป่า เจ้าเขาและเจ้าที่ต่าง ๆ ล้วนมีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของประชาชน ตั้งแต่การเกิด การเป็นอยู่ จนถึงวาระสุดท้ายของชีวิต มีความเชื่อเหล่านี้เกี่ยวข้องทั้งสิ้น การเข้ามาของศาสนาพราหมณ์และศาสนาพุทธ ทำให้ความเชื่อเก่าเหล่านี้ถูกนำมาผนวกกับความเชื่อใหม่

ไม่ได้ปฏิเสธโดยสิ้นเชิงแต่มีการอธิบายเพื่อให้เข้ากับความคิดใหม่ จึงทำให้ทั้งสองความเชื่อนี้เปรียบเสมือนว่าเป็นอันเดียวกัน

จากสาเหตุที่กล่าวมาแล้วข้างต้นสอดคล้องกับข้อมูลการสัมภาษณ์พุทธศาสนิกชนเรื่องพุทธคุณในสังคมไทยว่า พุทธศาสนิกชนส่วนมากจะเข้าใจความหมายของพุทธคุณคือหมายถึงความขลัง ความศักดิ์สิทธิ์ โชคลาภ และอภินิหาร ซึ่งเป็นความเชื่อเดิมที่มีอยู่ก่อนพร้อมกับการได้รับฟังข่าวสารเรื่องการปลุกเสกพระพุทธรูป โดยมีผู้นำทางศาสนาเป็นผู้กระทำการปลุกเสกผ่านทางโซเชี่ยลมีเดียโดยมีการถ่ายทอดข้อมูลเดิมซ้ำ ๆ ผูกโยงเรื่องราวต่าง ๆ ทำให้เข้าใจว่านี่คือความหมายของคำว่าพุทธคุณโดยไม่ได้มีการตรวจสอบและศึกษาข้อมูลจากพระไตรปิฎก

การตีความในบริบทสมัยใหม่

คำว่า “พุทธคุณ” ตามความหมายในพระไตรปิฎกกล่าวถึงคุณลักษณะของพระพุทธเจ้าตามหลาย ๆ นัยยะ มีการตีความคุณลักษณะโดยตรงของพระพุทธเจ้าเอง รวมทั้งคุณลักษณะโดยอ้อมที่กล่าวถึงคือชาติกำเนิด สรีระร่างกาย ข้อวัตรปฏิบัติ และการเปรียบเปรย ซึ่งสอดคล้องกับพระมหาอุทัย ปัดดาพิมพ์และสมพรนุช ตันศรีสุข (2568, น. 16) ในการศึกษาวิเคราะห์พระพุทธรูปในพระสูตรจากพระไตรปิฎกบาลี โดยมีการจัดกลุ่มพระพุทธรูปเป็น 4 ลักษณะ ดังนี้

1. พระคุณสมบัติภายนอก ประกอบด้วย ชาติตระกูล พระวรกาย อิทธิฤทธิ์
2. พระคุณสมบัติที่ปรากฏเมื่ออยู่ใกล้ชิด ประกอบด้วย พระวาทะ ความเป็นพระศาสดา ศีลอาจารย์
3. พระคุณสมบัติภายใน ประกอบด้วย พระปัญญาคุณ พระกรุณาคุณ พระบริสุทธิคุณ
4. การประเมินค่า ประกอบด้วย อุปมากับสิ่งยิ่งใหญ่ ความเป็นเลิศไม่มีที่เปรียบ ควรแก่การบูชา

การตีความพุทธคุณที่แตกต่างกันในแต่ละกลุ่มสะท้อนการเปลี่ยนแปลงของศาสนทัศน์ในสังคมไทย แนวโน้มของพุทธคุณเชิงวัตถุและเชิงตลาดเพิ่มขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของ Geertz (1973, p. 90) ที่ว่าศาสนาเป็นระบบสัญลักษณ์ซึ่งทำหน้าที่เพื่อสร้างอารมณ์และแรงจูงใจที่ทรงพลัง แพร่หลาย และยาวนานในมนุษย์ โดยการกำหนดแนวคิดเกี่ยวกับระเบียบทั่วไปของการดำรงอยู่และแต่งเติมแนวคิดเหล่านี้ด้วยความเป็นจริงที่ทำให้อารมณ์และแรงจูงใจดูเหมือนจะสมจริงอย่างแท้จริง ข้อค้นพบนี้ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการรื้อฟื้นพุทธคุณในฐานะเครื่องมือจริยธรรมมากกว่าการรับรู้ในเชิงพุทธพาณิชย์

คำว่า “พุทธพาณิชย์” นั้น สงคราม สุเทพากุล (2556, น. 6) ได้ให้ความหมายว่าเป็นการขายความเชื่อและความศรัทธาในพุทธศาสนาโดยใช้วัตถุ หรือ สัญลักษณ์ที่เกี่ยวกับศาสนาเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ในทางพาณิชย์ เป็นการแสดงออกซึ่งปฏิสัมพันธ์ระหว่างพุทธศาสนิกชนกับพุทธศาสนาโดยใช้เงินเป็นสื่อกลางคือการเข้าบูชาพระเครื่องและพระพุทธรูป ซึ่งมีความคลาดเคลื่อนจากจุดประสงค์ดั้งเดิมของการสรรเสริญคุณของ

พระพุทธเจ้าในฐานะบุคคลต้นแบบที่ดีที่ควรประพฤติปฏิบัติตามเมื่อใครประพฤติปฏิบัติตามได้แล้วคุณสมบัติเหล่านี้ก็จะพึงบังเกิดแก่ทุกคน

ความหมายจริงของคำว่าพุทธคุณเกี่ยวข้องกับคุณสมบัติของพระพุทธเจ้าที่มีการกล่าวสรรเสริญคุณการรับรู้พุทธคุณในสังคมไทยมีความหลากหลายตามบริบทอายุ การศึกษา และกลุ่มวัฒนธรรม โดยมีแนวโน้มเปลี่ยนจากการสำนึกคุณธรรมเชิงนามธรรม ไปสู่การยึดโยงกับวัตถุและพิธีกรรมทางสังคม ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตีความพุทธคุณในบริบทร่วมสมัย โดยการสื่อสารผ่านสื่อสมัยใหม่ที่บทบาทสำคัญต่อเปลี่ยนแปลงการรับรู้ โดยเฉพาะการผสมผสานระหว่างพุทธคุณกับแนวคิด “โซกลาง” หรือ “บุญบารมี” ในเชิงพาณิชย์

ในสังคมบริบทสมัยใหม่ การตีความหมายพุทธคุณถูกโน้มเอียงไปทางเชิงพาณิชย์มากกว่าเชิงคุณธรรม ความหมายพุทธคุณในปัจจุบันนี้ที่ถูกรับรู้คือความขลัง ความศักดิ์สิทธิ์ มีพลังพิเศษซึ่งเป็นความเชื่อเดิมที่มีมาก่อนพระพุทธศาสนาจะเข้ามาในสังคมไทยผ่านการปลุกเสกโดยผู้นำศาสนามีการผลิตซ้ำผ่านการสื่อสารทางโซเชียลมีเดีย เรื่องราวปาฏิหาริย์ถูกถ่ายทอดผ่านภาพยนตร์ ความหมายพุทธคุณในปัจจุบันได้บดบังความหมายพุทธคุณเดิมปรากฏการณ์นี้เกิดขึ้นทุกสื่อ ผู้นำทางศาสนาพุทธศาสนิกชนที่ขาดการศึกษาพระไตรปิฎกกลายเป็นผู้ให้ความหมายพุทธคุณใหม่ ศาสนาสถานทางพระพุทธศาสนากลายเป็นสถานที่ปลุกเสกพุทธคุณ ทั้งที่ควรเป็นสถานที่ปฏิบัติธรรมศึกษาธรรมตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา

อภิปรายผลการวิจัย

จากการสืบค้นความหมายคำว่า “พุทธคุณ” ผู้วิจัยได้พบว่า พุทธคุณมี 2 มิติหลัก คือ

1. คุณลักษณะเฉพาะของพระพุทธเจ้า เช่น อรหัง สัมมาสัมพุทธโ ผู้ตรัสรู้ชอบด้วยพระองค์เอง เป็นคำที่แสดงถึงภาวะพ้นจากกิเลสและบรรลุนิพพาน
2. คุณลักษณะตามบริบทวัฒนธรรม เช่น การเน้นเรื่องพระชาตวงศ์ อิทธิฤทธิ์ หรือความศักดิ์สิทธิ์ที่สะท้อนผ่านตำนานและคติชน

ข้อค้นพบชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการสร้างความเข้าใจเชิงพุทธธรรมและการนำเสนอพุทธคุณที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักธรรมอย่างแท้จริง พุทธคุณ หมายถึง คุณสมบัติของความเป็นพระพุทธเจ้าที่เป็นคุณสมบัติโดยตรงจากการประพฤติปฏิบัติบำเพ็ญบารมีของพระองค์เอง ซึ่งคุณสมบัตินี้แสดงถึงคุณลักษณะว่าพระพุทธเจ้าทุกพระองค์ตั้งแต่ในอดีต ปัจจุบันและอนาคต ผู้ที่บำเพ็ญบารมีจนครบและพร้อมที่จะเป็นพระพุทธเจ้าแน่นอนไม่มีเปลี่ยนที่เราเรียกว่า นิยตพุทธเจ้า ล้วนมีพุทธคุณเหล่านี้เช่นเดียวกัน

อีกความหมายหนึ่งซึ่งในที่นี้เรียกว่าคุณลักษณะตามบริบทวัฒนธรรม คือ เป็นพุทธคุณที่ประกอบด้วย ความเชื่อเรื่องความศักดิ์สิทธิ์ ความขลัง โชคลาภ เป็นคุณสมบัติรองรับการกล่าวขานตามนัยยะของผู้ที่เชื่อและประสบกับเหตุการณ์เรื่องเหนือธรรมชาติที่เกี่ยวกับสัญญาณของพระพุทธเจ้าไม่ว่าจะเป็นรูปเหมือน สถานที่ หรือสิ่งที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเรื่องเหนือธรรมชาตินี้เป็นความหมายแฝงที่สื่อต่าง ๆ ในปัจจุบันพยายามจะนำเสนอ จนละเลย

ความหมายเดิมที่เป็นพระพุทธรูปของพระพุทธรูปเจ้าที่แท้จริง ไม่ว่าพระองค์จะเสด็จดับขันธปรินิพพานไปนานแล้ว พระพุทธรูปนี้ยังเป็นจริงและมีอยู่จริง ไม่มีวันเสื่อมสลาย

ในปัจจุบันการสื่อสารถือว่าเป็นปัจจัยหลักที่ทำให้คนเราตัดสินใจทำอะไรหรือเชื่ออะไรบางอย่างผ่านข้อมูล ข่าวสารมากมาย จนทำให้บางครั้งสิ่งที่ถูกแต่งเติมเข้ามาใหม่ในเรื่องเดิม ๆ เสมือนว่าเป็นจริง และคล้อยตามเสมือน ประหนึ่งว่าสิ่งนี้เป็นจริงโดยขาดการตรวจสอบแหล่งความรู้ ฉะนั้นการสื่อสารที่รวดเร็วผ่านช่องทางการสื่อสารที่หลากหลายสิ่งหนึ่งที่เราในฐานะเป็นผู้รับสารคือการตรวจสอบข้อเท็จจริงของเรื่องราวที่สื่อนำเสนอ เพื่อไม่ให้ตกเป็น เครื่องมือของผู้ส่งสารจนกลายเป็นผู้สนับสนุนไปโดยไม่รู้ตัว ซึ่งสอดคล้องกับอุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์ (2550, น. 558-559) ได้แสดงแนวคิดเกี่ยวกับอิทธิพลของสื่อไว้ว่า สื่อมีอิทธิพลต่อผู้รับสาร โดยสามารถแบ่งเป็น 4 ระดับ คือ 1) ระดับปัจเจกบุคคล 2) ระดับกลุ่มหรือองค์กร 3) ระดับสถาบันทางสังคม 4) ระดับสังคมและวัฒนธรรม

การสื่อสารสมัยใหม่ เช่น รายการโทรทัศน์ ช่องยูทูบ หรือบทสวดมนต์ออนไลน์ เป็นเครื่องมือสำคัญในการ ถ่ายทอดและตีความพระพุทธรูป พิธีกรรมทางศาสนาทำหน้าที่เน้นย้ำความหมายเหล่านี้ในเชิงสัญลักษณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการสื่อสารกับประชาชนวงกว้าง พระพุทธรูปจึงถูกนำเสนอทั้งในมิติแห่งความศักดิ์สิทธิ์และเชิงจริยธรรม

ความเชื่อ คือสิ่งที่สามารถพิสูจน์ได้ด้วยเหตุผลอย่างหนึ่ง เช่น ชุมความเชื่อเรื่องโลกกลมเพราะมีการพิสูจน์ มีหลักฐานเป็นที่ประจักษ์ แต่มีชุมความเชื่ออีกประเภทหนึ่งที่ยังไม่สามารถพิสูจน์ด้วยเหตุผลได้ในตอนนี้ เช่น ความ ศักดิ์สิทธิ์ เหตุการณ์เหนือธรรมชาติ ซึ่งมักจะเกิดขึ้นกับปัจเจกบุคคลและมีความเกี่ยวข้องกับศาสนาต่าง ๆ บางครั้ง อาจถูกมองว่าเป็นเรื่องบังเอิญ ด้วยสาเหตุนี้เองพระพุทธรูปในลักษณะที่ถูกอธิบายที่แฝงด้วยความศักดิ์สิทธิ์ ความ ชลังไม่อาจจะมีเหตุผลมากนักในการรับรู้ แต่ความเชื่อเหล่านี้ยังได้รับความนิยมไม่เสื่อมคลายในสังคมไทย เพราะ ถูกนำเสนอผ่านสื่อต่าง ๆ ในปัจจุบันถึงแม้เหตุการณ์นั้นจะเกิดขึ้นเฉพาะบุคคลแต่มีการอธิบายซ้ำ โดยพยายาม เชื่อมโยงกับสิ่งที่เหนือธรรมชาติยังไม่สามารถพิสูจน์ได้ และทิ้งท้ายด้วยประโยคที่ว่า “ไม่เชื่อ อย่าลบหลู่” ซึ่งเป็น วลีที่ยอดฮิตร่วมสมัยใช้ได้ในทุกบริบทกับเหตุการณ์ที่ยังหาคำตอบไม่ได้สอดคล้องกับพระมหาพรหม ธรรมหาโส. (2559) ได้กล่าวว่า ศรัทธาวิปริตยังนำไปสู่การมุ่งเน้นไปที่ “อามิสบูชา” แทนที่จะมุ่งเน้น “ปฏิบัติบูชา” ด้วยเหตุนี้ อามิสบูชาจึงนำไปสู่การสร้างและบูชาวัตถุ การสนับสนุนและส่งเสริมการความต้องการด้านวัตถุธรรมมากกว่าการ ปฏิบัติธรรม จึงทำให้อุบาสกอุบาสิกาเข้าไม่ถึงเนื้อธรรมอย่างแท้จริง

สอดคล้องกับแนวคิดของ ส. ศิวรักษ์ (2538, น. 33-35) ได้แสดงความคิดเห็นว่าเกี่ยวกับเรื่องพุทธกับไสย ในสังคมไทยไว้ว่า ความเชื่อเรื่องพุทธศาสนา ไสยศาสตร์ ผีและลัทธิพราหมณ์ในสังคมไทยมีการผสมผสานซึ่งกัน และกัน การสวดมนต์แรกเริ่มเป็นการสรรเสริญคุณของพระผู้เป็นเจ้ายิ่งสวดสรรเสริญมากเท่าไรจิตของผู้สวดย่อมมี อำนาจ เมื่อพระพุทธรูปเข้ามาในสังคมไทยพระภิกษุผู้รู้เวทมนตร์ได้รับอาราธนาประกอบกิจทางศาสนาเพื่อ ชาวบ้าน มีการสวดพระปริตร สายสิญจน์น้ำมันตรึงเป็นที่พักทางจิตเป็นสัญลักษณ์ที่ศักดิ์สิทธิ์ ในปัจจุบันขณะ เวลาสาบานในศาลมีการกล่าวถึงพระแก้วมรกต พระสยามเทวาธิราช ไม่ได้มีการกล่าวถึงพระพุทธรูปใด ๆ เลย

การนำเสนอความหมายของคำว่า พุทธคุณ ผ่านช่องทางโซเชียลมีเดียในหลาย ๆ ช่องทางนั้นถ้ามองในด้านการเผยแพร่หลักคำสอนที่ถูกต้องตามพระไตรปิฎกถือว่าเป็นโอกาสดีซึ่งจะทำให้พุทธศาสนิกชนได้เข้าใจความหมายและแก่นแท้ของพุทธคุณและสามารถน้อมนำมาประพฤติปฏิบัติตาม โดยต้องมียุทธศาสตร์ทางด้านศาสนา คอยประสานและตรวจสอบความถูกต้อง แต่ในทางกลับกันถ้านำเสนอโดยไม่มียุทธศาสตร์ตรวจสอบอย่างในปัจจุบัน การนำเสนอที่ขัดแย้งกับคำสอนในพระไตรปิฎก พิธีกรรมที่อ้างความศักดิ์สิทธิ์ของพุทธคุณถูกนำเสนอซ้ำและเกิดขึ้นเป็นประจำ จึงเป็นการลดทอนคุณลักษณะอันแท้จริงของคำว่าพุทธคุณ ซึ่งไม่จำเป็นต้องทำผ่านพิธีกรรม เพราะว่าพุทธคุณคือคุณสมบัติของพระพุทธเจ้าทุก ๆ พระองค์ที่ทรงประพฤติ ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบเพื่อการกำจัดกิเลส เป็นแบบอย่างที่พุทธศาสนิกชนควรน้อมนำมาประพฤติปฏิบัติตามได้โดยไม่ต้องมีความเกี่ยวข้องกับความศักดิ์สิทธิ์ ความขลังใด ๆ ทั้งสิ้น

องค์ความรู้ใหม่

จากที่กล่าวมา สามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ที่ได้มาจากบทความนี้ 3 ประการ คือ ประการแรก พุทธคุณที่ปรากฏในคัมภีร์และอรรถกถาเป็นการพรรณนาคุณสมบัติของพระพุทธเจ้าเป็นคุณลักษณะที่มีในพระพุทธเจ้าทุก ๆ พระองค์ เป็นการกล่าวสรรเสริญคุณของพระพุทธเจ้าที่มีความเพียบพร้อมด้วยวิชาและจรณะ ประกอบไปด้วยชาติตระกูล ความเพียร ความหมั่นอดทน ความสามารถในการฝึกฝนสวาททั้งปวงไม่มีใครยิ่งกว่า เป็นต้น ในคัมภีร์ไม่ได้สรรเสริญพุทธคุณในเรื่องความศักดิ์สิทธิ์ ความขลัง แต่ประการใด เพราะฉะนั้น การอธิบายความหมายพุทธคุณนอกจากในคัมภีร์แล้วเป็นการอธิบายที่ผิดจากความหมายเดิม

ประการที่สอง การรับรู้ความหมายพุทธคุณในสังคมไทยในบริบทสมัยใหม่ เป็นการรับรู้ผ่านสื่อสมัยใหม่ที่มีการนำเรื่องราวที่เกิดขึ้นกับปัจเจกบุคคลมาอธิบายขยายความเพื่อเรียกร้องจำนวนผู้เข้าชมหรือรับฟัง โดยเฉพาะเรื่องราวปาฏิหาริย์ ความศักดิ์สิทธิ์ซึ่งเป็นเรื่องที่คนส่วนมากในสังคมที่มีความเชื่อเดิมเป็นพื้นฐานให้ความสนใจจนเกิดเป็นกระแสในสังคมโซเชียลเป็นการให้น้ำหนักความหมายพุทธคุณในเชิงวัตถุมงคลเกินไป เพราะฉะนั้นการศึกษาความหมายพุทธคุณจากคัมภีร์ต้นฉบับจึงเป็นเรื่องที่สำคัญซึ่งในบริบทสมัยใหม่นี้การเข้าถึงแหล่งข้อมูลเป็นเรื่องที่ง่ายและสะดวกมากกว่าในยุคที่สื่อสังคมโซเชียลที่ยังเข้าถึงยาก

ประการที่สาม การศึกษาพระไตรปิฎก เป็นเรื่องที่สำคัญ สิ่งที่ทำให้ความหมายของพุทธคุณเปลี่ยนไปจากพระไตรปิฎก คือผู้นำศาสนาให้ความสำคัญกับพิธีกรรมมากเกินไปละเลยการประพฤติปฏิบัติธรรมตามที่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสสอนไว้ นำเอาความเชื่อเดิมคืออำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์ อำนาจเทพเจ้ามาปะปนกับพระพุทธศาสนาทำให้สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าในฐานะมนุษย์คนหนึ่งผ่านการฝึกอบรมตนมาเป็นเวลายาวนานกลายเป็นบุคคลผู้วิเศษสามารถจัดปดเป่าสิ่งชั่วร้ายได้ ซึ่งผิดจากคำสอนของพระพุทธองค์อย่างสิ้นเชิง

บทสรุป

บริษัท 4 อันประกอบด้วย (1) ภิกษุ (2) ภิกษุณี (3) อุบาสก (4) อุบาสิกา เป็นผู้ที่มีหน้าที่หลักในการประพฤติปฏิบัติตามคำสั่งสอนของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า การเข้าใจแก่นแท้ของคำว่า พระพุทธคุณ เป็นเรื่องที่ควรคำนึงถึงและให้ความสำคัญเป็นอันดับแรก เมื่อศึกษาและเข้าใจแล้ว การสื่อสารเพื่อให้ผู้อื่นได้เข้าใจสาระสำคัญของความหมายพุทธคุณอย่างแท้จริง พระพุทธเจ้าทรงเป็นบุคคลต้นแบบที่เราทุกคนสามารถประพฤติปฏิบัติตามได้ ไม่ใช่บุคคลพิเศษตามที่สื่อส่วนใหญ่จะนำเสนอเพื่อประโยชน์ในการค้า และมีใช้มีเพียงความศักดิ์สิทธิ์เท่านั้นที่ถูกเสนอจนกลายเป็นสาระสำคัญของพุทธคุณ แท้ที่จริงแล้วข้อวัตรปฏิบัติ คำสอนที่พระองค์นำเสนอต่างหากที่มีสำคัญอย่างยิ่งยวดและถ้าใครประพฤติปฏิบัติจะได้ผลเป็นที่ประจักษ์และสามารถพิสูจน์ได้ด้วยตัวเราเองโดยไม่ต้องรอ และควรมีการจัดเวทีสนทนาธรรมเพื่อสะท้อนพุทธคุณว่าสามารถประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้จริง จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ปฏิบัติตามได้อย่างแน่นอน พุทธคุณยังคงเป็นแก่นสำคัญในวิถีชีวิตชาวพุทธไทย แม้ความหมายของพุทธคุณจะเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย แต่ก็สะท้อนให้เห็นถึงการปรับตัวของพระพุทธศาสนาต่อสังคมสมัยใหม่ อย่างไรก็ตาม การเน้นพุทธคุณในฐานะคุณธรรมโดยนำเอาหลักจริยธรรมที่พระพุทธองค์ทรงปฏิบัติเป็นแนวทางสำคัญในการดำรงคุณค่าของพระพุทธศาสนาในสังคมร่วมสมัยได้อย่างมั่นคง

ในบริบทสมัยปัจจุบัน การสื่อสารถือว่าเป็นสิ่งสำคัญเพราะว่าทุกคนสามารถเป็นผู้สื่อสารและรับสารได้ตลอดเวลา แต่วิธีที่จะนำข้อมูลข่าวสารส่งต่อไปให้กับผู้คนนั้นเป็นเรื่องที่สำคัญ การนำเครื่องมือที่ทันสมัยผสมผสานกับความรู้ที่ถูกต้องได้รับการตรวจสอบแล้วจะเป็นคุณูปการต่อทุกแขนงวิชา พระพุทธศาสนาเป็นองค์กรหนึ่งที่มีคำสอนในการจะนำพาสังคมให้มีความสุข เป็นสังคมที่เอื้ออาทรต่อกัน ฉะนั้นความจำเป็นอย่างยิ่งในการนำเสนอในสิ่งที่ถูกต้องไม่ขัดแย้งต่อคำสอนที่มีอยู่ในพระไตรปิฎกจึงเป็นหน้าที่ของพุทธบริษัท 4 ทุกคน เพื่อสร้างความเข้าใจความหมายพุทธคุณในเชิงจริยธรรมมากกว่าในเชิงวัตถุนิยม

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับพุทธคุณกับการพัฒนาจิตสำนึกเชิงคุณธรรมในกระบวนการศึกษาไทย
- 2) ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการสื่อสารพุทธคุณในยุคดิจิทัล: การสร้างความเข้าใจทางศาสนาผ่านสื่อสังคมออนไลน์
- 3) ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับพุทธคุณกับการสื่อสารเชิงจิตวิญญาณในการจัดการเรียนรู้ทางศาสนา
- 4) ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการประยุกต์พุทธคุณในกระบวนการสื่อสารเพื่อการสร้างสังคมแห่งสันติสุข
- 5) ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับพุทธคุณกับการสื่อสารเพื่อการพัฒนาคุณธรรมของเยาวชนไทย

เอกสารอ้างอิง

- พระเกจิดังพิจิตร ปลุกเสกเครื่องราง-วัตถุมงคล แจกทหาร-ชาวบ้าน อพยพ กันผีเขมร สิ่งลี้ลับรังควาน. (5 สิงหาคม 2568). **ข่าวสดออนไลน์**. https://www.khaosod.co.th/around-thailand/news_9880985
- พระมหาพรหม ธรรมหาโส. (25 พฤษภาคม 2559). **สถานการณ์พุทธบริษัทในสังคมไทย: ศรัทธาวิปริต หรือ วิกฤตศรัทธา**. มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย. <https://www.mcu.ac.th/article/detail/460>
- พระมหาอุทัย ปัตถาพิมพ์ และ สมพรนุช ตันศรีสุข. (2568). การศึกษาวิเคราะห์พระพุทธรูปในพระสูตรจาก พระไตรปิฎกบาลี. **วารสารธรรมธารา**, 11(1), 2-32. <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/dhammadhara/article/view/275622>
- มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย เล่มที่ 11, 12, 13, 16, 17, 18, 19**.
- ส. ศิวรักษ์ (นามแฝง). (2538). **พุทธกับไสยในสังคมไทย**. คณะกรรมการศาสนาเพื่อการพัฒนา.
- สงคราม สุเทพากุล. (2556). **พุทธพาณิชย์** [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยศิลปากร]. คลังปัญญา มศก. <https://sure.su.ac.th/xmlui/handle/123456789/13139>
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2564). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม** (พิมพ์ครั้งที่ 43). ม.ป.พ.
- อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์. (2550). **สื่อสารมวลชนเบื้องต้น: สื่อมวลชน วัฒนธรรม และสังคม** (พิมพ์ครั้งที่ 2). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- Geertz, C. (1973). **The interpretation of cultures: Selected essays**. Basic Books.
- Mosharafa, E. (2015). All you Need to Know About: The Cultivation Theory. *Global Journal of HUMAN-SOCIAL SCIENCE. Journal of Human-Social Science*, 15(A8), 33–47. <https://socialscienceresearch.org/index.php/GJHSS/article/view/1505>

